

WYPEŁNIA ZDAJĄCY

KOD

--	--	--

PESEL

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Miejsce na naklejkę.

Sprawdź, czy kod na naklejce to

M-100.

Jeżeli tak – przyklej naklejkę.

Jeżeli nie – zgłoś to nauczycielowi.

Egzamin maturalny

Formuła 2023

FILOZOFIA

Poziom rozszerzony

Symbol arkusza

MFIP-R0-**100**-2505

DATA: **9 maja 2025 r.**

GODZINA ROZPOCZĘCIA: **14:00**

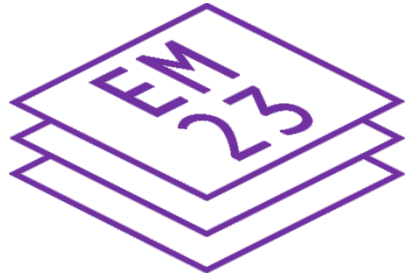
CZAS TRWANIA: **180 minut**

LICZBA PUNKTÓW DO UZYSKANIA: **50**

Przed rozpoczęciem pracy z arkuszem egzaminacyjnym

1. Sprawdź, czy nauczyciel przekazał Ci **właściwy arkusz egzaminacyjny**, tj. arkusz we **właściwej formule**, z **właściwego przedmiotu** na **właściwym poziomie**.
2. Jeżeli przekazano Ci **niewłaściwy** arkusz – natychmiast zgłoś to nauczycielowi. Nie rozrywaj banderol.
3. Jeżeli przekazano Ci **właściwy** arkusz – rozerwij banderole po otrzymaniu takiego polecenia od nauczyciela. Zapoznaj się z instrukcją na stronie 2.

Instrukcja dla zdającego

1. Sprawdź, czy arkusz egzaminacyjny zawiera 21 stron (zadania 1–17).
Ewentualny brak zgłoś przewodniczącemu zespołu nadzorującego egzamin.
2. Na pierwszej stronie arkusza oraz na karcie odpowiedzi wpisz swój numer PESEL i przyklej naklejkę z kodem.
3. Rozwiązania i odpowiedzi zapisz w miejscu na to przeznaczonym przy każdym zadaniu.
4. Pisz czytelnie. Używaj długopisu/pióra tylko z czarnym tuszem/atramentem.
5. Nie używaj korektora, a błędne zapisy wyraźnie przekreśl.
6. Nie wpisuj żadnych znaków w tabelkach przeznaczonych dla egzaminatora. Tabelki są umieszczone na marginesie przy każdym zadaniu.
7. Pamiętaj, że zapisy w brudnopisie nie będą oceniane.

Lektury obowiązkowe – teksty filozoficzne

1. Platon, *Obrona Sokratesa*
2. Platon, *Fedon* (78 d – 80 b oraz 98 c – 100 b)
3. Platon, *Uczta* (209 e – 212 c)
4. Platon, *Państwo* (514 a – 517 a)
5. Arystoteles, *Etyka nikomachejska* (ks. II, 7–8, 1107 a)
6. Epikur, *List do Menoikeusa* (wybrany fragment)
7. Seneka, wybrany fragment
8. René Descartes, *Rozprawa o metodzie* (cz. IV)
9. John Locke, *Rozważania dotyczące rozumu ludzkiego* (t. I, ks. II, rozdz. I, par. 1–6)
10. Immanuel Kant, *Uzasadnienia metafizyki moralności* (rozdz. 2)
11. John Stuart Mill, *O wolności* (rozdz. I *Rozważania wstępne*)
12. August Comte, *Metoda pozytywna w szesnastu wykładach* (wykład pierwszy)
13. Karl Jaspers, *Wprowadzenie do filozofii* (rozdz. 2 *Źródła filozofii*)
14. Jean-Paul Sartre, *Egzystencjalizm jest humanizmem*
15. Fragment jednego z następujących tekstów: *Problemy filozofii* Bertranda Russella, *Z głównych zagadnień filozofii* George’a Edwarda Moore’a, *O tak zwanych prawdach względnych* Kazimierza Twardowskiego, *Zagadnienia i kierunki filozofii* Kazimierza Ajdukiewicza, *Medytacje o życiu godziwym* Tadeusza Kotarbińskiego.

Filozofowie wymienieni w podstawie programowej

Tales	David Hume
Anaksymander	George Berkeley
Anaksymenes	Immanuel Kant
Empedokles	Georg Wilhelm Friedrich Hegel
Heraklit	John Stuart Mill
Parmenides	Friedrich Nietzsche
Zenon z Elei	August Comte
Leucyp	Edmund Husserl
Demokryt	Max Scheler
Sokrates	Roman Ingarden
Platon	Karl Jaspers
Arystoteles	Jean-Paul Sartre
Epikur	George Edward Moore
Seneka	Bertrand Russell
Plotyn	Ludwig Wittgenstein
św. Augustyn	Kazimierz Twardowski
św. Anzelm z Canterbury	Tadeusz Kotarbiński
św. Tomasz z Akwinu	Kazimierz Ajdukiewicz
René Descartes	Tadeusz Czeżowski
Blaise Pascal	Władysław Tatarkiewicz.
Gottfried Wilhelm Leibniz	
Baruch Spinoza	
John Locke	

Platon

Timajos

Timajos: Według mojego zdania, należy wyróżnić następujące problemy: czym jest to, co zawsze trwa i nie zna urodzin; czym jest to, co się zawsze rodzi i nigdy nie istnieje [realnie]. Pierwszą rzecz może pojąć tylko intelekt za pomocą rozumowania, bo istnieje zawsze jako ta sama (identyczna). Przeciwnie, druga jest przedmiotem mniemania w połączeniu z nierozumowym poznaniem zmysłowym, bo rodzi się i umiera, lecz nie istnieje nigdy realnie. Ponadto wszystko, co się rodzi, rodzi się z konieczności pod wpływem jakiejś przyczyny, bo jest niemożliwe, by się coś rodziło bez przyczyny.

Ile razy ten, co coś tworzy z oczyma nieustannie utkwionymi w to, co istnieje samo w sobie, i posługuje się takim modelem, ile razy stara się wywołać w swej kreacji jego formę i jego cechy, tyle razy wszystko to, co tak tworzy, jest z konieczności piękne. Przeciwnie, jeśli wpatruje się w to, co jest zrodzone, jeśli posługuje się modelem zrodzonym, jego kreacja nie będzie piękna. Zatem gdy chodzi o całe niebo lub świat [...], należy najpierw rozważyć problem [...], czy świat istniał zawsze i nie miał początku, czy też zrodził się i zaczął od czegoś początkowego? Jest zrodzony, bo jest widzialny, dotykalny i posiada ciało, a wszystkie tego rodzaju rzeczy są przedmiotem zmysłów, te zaś są z kolei przedmiotem mniemania za pośrednictwem postrzeżenia zmysłowego; jak widzieliśmy wyżej, są w procesie rodzenia, są zrodzone. Utrzymujemy, że to, co jest zrodzone, musi pochodzić od jakiejś przyczyny. Znaleźć Twórcę i Ojca tego całego Wszechświata jest wielkim przedsięwzięciem. Lecz gdy się Go odkryło, jest niemożliwe objawić Go wszystkim.

Należy zatem zbadać, według którego z dwóch modeli budowniczy świata zbudował go: czy według tego, który jest zawsze tym samym, czy według tego, który jest zrodzony. Jeśli ten świat jest piękny, a jego konstruktor jest dobry, jasno stąd wynika, że patrzył na model wieczny. W przeciwnym bowiem razie – tego nawet przypuścić nie można – patrzyłby był na model zrodzony. Świat bowiem jest rzeczą najpiękniejszą spośród zrodzonych, a jego budowniczy jest najdoskonalszą z przyczyn. Konsekwentnie, świat zrodzony w tych warunkach został utworzony według modelu, który jest przedmiotem rozumu i myśli, i jest tym samym. Jeśli tak się rzeczy mają, jest absolutnie konieczne, aby ten świat był obrazem jakiegoś innego świata. [...]

Próbujemy wytłumaczyć, dlaczego Stwórca sprawił, że i ten świat się narodził. Odpowiadamy: był dobry! A kto jest dobry, nie odczuwa nigdy żadnej zazdrości wobec nikogo. Wolny zatem od niej, bardzo pragnął, aby wszystko było, ile możliwości, podobne do niego. Jeśli ktoś przyjmuje od mądrych ludzi to zdanie za główną przyczynę świata, postępuje bardzo rozumnie. Ponieważ Bóg chciał, aby wszystko było dobre, a nie było żadnego zła, o ile to możliwe, dlatego ujął cały zasób rzeczy widzialnych, które nie były w stanie pokoju, lecz w bezładnym i chaotycznym ruchu, i wyprowadził je z nieporządku do porządku, bo uważał, że porządek jest bez porównania cenniejszy od nieporządku. Otóż nie było ani wówczas, ani kiedykolwiek dozwolone, aby najlepsza istota robiła coś, co nie jest najpiękniejsze. Po zastanowieniu się zauważył, że spośród rzeczy naturalnie widzialnych, rozpatrywanych w swej całości, żadna rzecz pozbawiona rozumu nie może nigdy być piękniejsza od tej, która jest obdarzona rozumem; i że, z drugiej strony, jest niemożliwe, aby jakaś rzecz mogła mieć rozum bez duszy. Pod wpływem tej refleksji utworzył świat, łącząc rozum z duszą, a duszę z ciałem, aby dzieło przez niego dokonane było naturalnie najpiękniejsze i możliwie najlepsze. Konsekwentnie zatem w myśl rozumowania

prawdopodobnego należy powiedzieć, że ten świat żyje, jest obdarzony duszą i rozumem, jest zrodzony przez Opatrzność Boga.

Platon, *Timajos. Kritias albo Atlantyk*, przeł. P. Siwek, Warszawa 1986.

Zadanie 1. (0–1)

Zagadnienia przedstawione w przytoczonym tekście mieszczą się w obrębie kilku dyscyplin filozoficznych. Podaj nazwę jednej spośród tych dyscyplin. Następnie podaj jedno konkretne zagadnienie – spośród przedstawionych w tekście – mieszczące się w zakresie wskazanej dyscypliny.

Dyscyplina filozoficzna:

Zagadnienie:

.....

.....

.....

Zadanie 2. (0–2)

Oceń prawdziwość poniższych zdań w odniesieniu do przytoczonego fragmentu *Timajosa*. Zaznacz P, jeśli zdanie jest prawdziwe, albo F – jeśli zdanie jest fałszywe.

1.	Wszystko to, co istnieje, ma swoją przyczynę.	P	F
2.	Nieprawda, że wszystko to, co istnieje, musi być piękne.	P	F
3.	To, co zawsze się rodzi, jest poznawalne tylko intelektem.	P	F

Zadanie 3. (0–2)

W przytoczonym fragmencie Timajos wyróżnia dwie kategorie bytów: byty, które zawsze trwają i nie znają urodzin, oraz byty, które zawsze się rodzą i nigdy nie istnieją [realnie].

3.

0–1–2

Spośród wymienionych poniżej bytów A–F wybierz i zapisz wszystkie te, które zawsze trwają i nie znają urodzin.

- A. Stwórca
- B. idee w umyśle ludzkim
- C. idee (formy platońskie)
- D. chmury
- E. rydwan
- F. miasto Ateny

Byty, które zawsze trwają i nie znają urodzin:

4.

0–1

Zadanie 4. (0–1)

Odwołując się do tekstu źródłowego lub wiedzy własnej o filozofii Platona, wyjaśnij, dlaczego Timajos twierdzi, że to, co się rodzi i umiera, nie może być przedmiotem wiedzy, a tylko – mniemania.

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanie 5. (0–2)

Podaj znaczenie terminu *anamneza* i rozstrzygnij, czy z platońskiej koncepcji anamnezy wynika logicznie teza o nieśmiertelności duszy. Odpowiedź uzasadnij.

Znaczenie terminu:

.....

.....

Rozstrzygnięcie:

Uzasadnienie:

.....

.....

.....

.....

5.

0–1–2

Zadanie 6. (0–1)

Zaznacz odpowiedź A, B albo C i jej rozwinięcie 1., 2. albo 3. tak, aby powstało zdanie prawdziwe.

Filozofia Platona jest wersją

A.	naturalizmu,	czyli stanowiska filozoficznego, którego przedstawicielem był również	1.	św. Augustyn z Hippony.
B.	antynaturalizmu,		2.	Epikur.
C.	monizmu,		3.	August Comte.

6.

0–1

7.

0–1–2

Zadanie 7. (0–2)

Odwołując się do tekstu źródłowego lub wiedzy własnej, przyporządkuj wyróżnionym przyczynom platońskiego świata rzeczy widzialnych i zrodzonych odpowiednie kategorie platońskiej ontologii.

Przyczyna sprawcza:

Przyczyna wzorcza:

Przyczyna materialna:

8.1.

0–1–2

Zadanie 8.1. (0–2)

Oceń, czy zdania znajdujące się w poniższej tabeli są zgodne z poglądami Timajosa wyrażonymi w tekście źródłowym. Zaznacz T, jeśli zdanie jest zgodne, albo N – jeśli zdanie jest niezgodne.

1.	Stwórca świata stworzył świat, patrząc na jego wieczny model.	T	N
2.	Jeśli świat jest piękny i Stwórca świata był dobry, to Stwórca świata stworzył świat, patrząc na jego wieczny model.	T	N
3.	Świat jest piękny i Stwórca świata był dobry.	T	N

8.2.

0–1

Zadanie 8.2. (0–1)

Używając wszystkich zdań 1.–3. z zadania 8.1., utwórz rozumowanie, które będzie zgodne ze schematem o nazwie *modus ponendo ponens*. Wpisz każde zdanie w odpowiednie miejsce poniżej.

Przesłanka pierwsza:

.....

Przesłanka druga:

.....

Wniosek:

.....

Zadanie 9. (0–2)

Wyjaśnij, na czym polega materialna poprawność rozumowania. Załóż, że poniższe rozumowanie nie zawiera błędu materialnego, i rozstrzygnij, czy zawiera ono jakiś inny błąd. Odpowiedź uzasadnij.

9.

0–1–2

Rozumowanie

Przesłanka 1: Wszyscy materialści zabiegają o bogactwo.

Przesłanka 2: Epikur był materialistą.

Wniosek: Epikur zabiegał o bogactwo.

Wyjaśnienie poprawności materialnej rozumowania:

.....

.....

Rozstrzygnięcie:

Uzasadnienie:

.....

.....

.....

Zadanie 10. (0–2)

Poniższa definicja ma postać definicji klasycznej. Wyjaśnij, czym charakteryzuje się taki rodzaj definicji. Oceń podaną definicję kłamstwa pod względem jej adekwatności. Swoją ocenę uzasadnij.

10.

0–1–2

Definicja: Kłamstwo to mówienie nieprawdy.

Wyjaśnienie:

.....

.....

Ocena:

.....

Uzasadnienie:

.....

.....

.....

Zadanie 11. (0–1)

Przeczytaj poniższy fragment tekstu.

Negocjuję cenę ze sprzedawcą samochodów, który pyta mnie, ile maksymalnie mogę wydać na nowe auto. Odpowiadam, że 15 000 dolarów, choć naprawdę jestem gotów zapłacić do 20 000.

G. Dworkin, *10 zastanawiających kłamstw*, „Filozofuj!”, nr 1 (7) 2016.

11.

0–1

Wybierz jedną z wymienionych poniżej teorii etycznych i w jej świetle sformułuj ocenę moralną kłamstwa, opisanego przez Gerarda Dworkina. Sformułowaną ocenę uzasadnij, posługując się pojęciami lub twierdzeniami wybranej teorii etycznej.

Teorie etyki: etyka arystotelesowska, etyka epikurejska, etyka utilitarystyczna

Wybrana teoria:

Ocena:

.....

Uzasadnienie:

.....

.....

.....

.....

12.

0–1

Zadanie 12. (0–1)

Rozstrzygnij, czy według René Descartes’a myśl: *Wydaje mi się, że czuję zapach róży*, jest prawdą niepowątpiewalną. Odpowiedź uzasadnij.

Rozstrzygnięcie:

Uzasadnienie:

.....

.....

.....

.....

Zadanie 13. (0–1)

13.

0–1

Dokończ zdanie. Zaznacz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Jean-Paul Sartre twierdził, że człowiek jest wyjątkowym bytem, ponieważ w przypadku człowieka

- A. forma poprzedza materię.
- B. esencja poprzedza egzystencję.
- C. egzystencja poprzedza esencję.
- D. *a priori* poprzedza *a posteriori*.

Przeczytaj tekst i wykonaj zadania.

Aldous Huxley

Nowy wspaniały świat

Gdy weszli, pielęgniarka wstała i wyprężyła się na baczność przed dyrektorem.

– Jaka lekcja jest dziś po południu? – spytał.

– Przez pierwsze czternaście minut mieliśmy elementarne wychowanie seksualne – odpowiedziała. – Teraz idzie elementarna świadomość klasowa.

Dyrektor powoli kroczył wzdłuż długiego szeregu łóżeczek. Osiemdziesięcioro chłopców i dziewczynek, różowiotkich i śpiących spokojnie, leżało, oddychając z cicha. Spod każdej poduszki dobiegał szept. Dyrektor RiW przystanął i pochylając się nad łóżeczkiem, nasłuchiwał uważnie.

– Mówiła pani: elementarna świadomość klasowa? Może posłuchamy tego z głośnika.

Na końcu sali ze ściany wystawał przekaźnik. Dyrektor podeszedł doń i nacisnął guzik.

„...wszystkie noszą odzież zieloną”, mówił cichy, lecz bardzo wyraźny głos, zaczynając od środka zdania, „dzieci delty zaś noszą odzież khaki. Och nie, z dziećmi deltami nie chciałbym się bawić. A epsilony są jeszcze głupsze. Są tak głupie, że nie umieją czytać ani pisać”. [...]

Dyrektor nacisnął wyłącznik. Głos umilkł. [...]

– Do chwili przebudzenia zostanie im to powtórzone jeszcze ze czterdzieści lub pięćdziesiąt razy, potem znowu w czwartek i sobotę. Sto dwadzieścia powtórzeń trzy razy na tydzień przez trzydzieści miesięcy. A potem przejdą do trudniejszej lekcji. Róże i elektrowstrząsy, kolor khaki delt i woń asafetydy – nierozzerwalnie spojone, zanim jeszcze dziecko nauczy się mówić. Lecz warunkowanie bezsłowne jest powierzchowne i toporne, nie potrafi wpoić bardziej złożonych typów zachowań. Do tych celów potrzeba słów, lecz słów nieangażujących rozumu. Krótko mówiąc, potrzeba hipnoterii.

– Tej najpotężniejszej siły wszech czasów w zakresie umoralniania i socjalizacji.

Studenci zapisali w kajetach. Z pierwszej ręki. [...]

– Aż w końcu umysł dziecka sam jest tymi treściami, które mu są sugerowane [...]. I nie tylko dziecka. Także umysłem dorosłego: na całe życie. Umysłem, który ocenia, pragnie i wybiera: cały złożony z owych treści. Jednakże wszystkie te treści są naszymi treściami! – dyrektor niemal krzyczał w uniesieniu. – Treści państwowe.

A. Huxley, *Nowy wspaniały świat*, przeł. B. Baran, Warszawa 2013.

14.

0–1

Zadanie 14. (0–1)

W powieści *Nowy wschód* jej autor przedstawia określoną wizję państwa i społeczeństwa. Podaj nazwę poglądu z zakresu filozofii polityki, który adekwatnie oddaje charakter relacji: państwo (władza) – jednostka, ukazanej w przytoczonym fragmencie tekstu oraz główną tezę tego poglądu.

Nazwa:

Teza:

.....

.....

.....

15.

0–1

Zadanie 15. (0–1)

Rozstrzygnij, które ze stanowisk w sporze naturalizmu z antynaturalizmem antropologicznym mogą zakładać władze utopijnego państwa reprezentowane przez dyrektora RiW. Uzasadnij swoją odpowiedź.

Rozstrzygnięcie:

.....

Uzasadnienie:

.....

.....

.....

.....

Zadanie 16. (0–2)

Podaj jedną z formuł imperatywu kategorycznego Immanuela Kanta. Następnie sformułuj ocenę moralną – przedstawionych w przytoczonym fragmencie powieści Aldousa Huxleya – praktyk warunkowania dzieci. Uzasadnij sformułowaną ocenę w odniesieniu do przywołanej formuły imperatywu.

16.

0–1–2

Formuła imperatywu:

.....

.....

Ocena:

.....

Uzasadnienie:

.....

.....

.....

.....

Zadanie 17. (0–25)

Wybierz jeden z poniższych tematów i napisz wypracowanie.

17.

0–25

- Wyjaśnij temat wypracowania.
- Sformułuj tezę dotyczącą tematu wypracowania i przedstaw jej uzasadnienie.
- W ramach własnego wywodu przywołaj argumenty (racje) na rzecz stanowiska zajętego przez Ciebie, przedstaw co najmniej jeden zarzut (kontrargument lub kontrargumenty) oraz sformułuj odpowiedź na przedstawiony przez Ciebie zarzut (lub zarzuty).
- W wypracowaniu zaprezentuj myśl filozoficzną dotyczącą tematu wypracowania przynajmniej jednego z filozofów wymienionych w podstawie programowej.
- W wypracowaniu odwołaj się do kontekstu pozafilozoficznego, np. do wybranego tekstu kultury.
- Twoja praca powinna liczyć co najmniej 400 wyrazów.
- Numer wybranego tematu wpisz w wyznaczone miejsce.
- Zapisz wypracowanie w wyznaczonym miejscu, nie pisz na marginesach.

Temat 1.

Utożsamienie dobra własnego z dobrem ogółu świadczy o pełnej rozumności człowieka i o tym, że jest on w stanie tworzyć wspólnotę wolnych i równych. I tylko tak rozumni obywatele mogą brać udział w życiu publicznym: rządzić, dowodzić, sądzić, wybierać.

Alasdair MacIntyre

Czy zgadzasz się z myślą wyrażoną przez Alasdaira MacIntyre'a w powyższym cytacie? Rozważ problem w kontekście sporu z zakresu filozofii polityki o naturę społeczeństwa, toczzonego między zwolennikami kolektywizmu a zwolennikami indywidualizmu.

Temat 2.

Tak wiele dysput w filozofii jest skutkiem błędnie zdefiniowanych słów i idei.

William James

Czy zgadzasz się, że jednym z głównych źródeł sporów w filozofii są różnice w rozumieniu słów i idei? Swoją odpowiedź rozważ w kontekście ogólniejszego pytania o rolę logiki w filozofii.

WYPRACOWANIE

na temat nr

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

[illegible]

This image shows a full page of white paper with horizontal dashed lines, typical of primary school writing paper. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

This image shows a full page of white paper with horizontal dashed lines, typical of primary school writing paper. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

BRUDNOPIS (*nie podlega ocenie*)

FILOZOFIA

Poziom rozszerzony

Formuła 2023

FILOZOFIA

Poziom rozszerzony

Formuła 2023

FILOZOFIA

Poziom rozszerzony

Formuła 2023

